

Virve Seppänen

ASUKKAIDEN KÄSITYKSIÄ
ITSEMÄÄRÄÄMIOIKEUDEN TOTEUTUMISESTA
PALVELUTALOSSA

Hoitotyön koulutusohjelma

2017

ASUKKAIDEN KÄSITYKSIÄ ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUDEN TOTEUTUMISESTA PALVELUTALOSSA

Virve Seppänen
Satakunnan Ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Marraskuu 2017
Sivumäärä: 27
Liitteitä: 5

Asiasanat: Itsemääräämisoikeus, rajoittaminen

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää tietävätkö mielenterveyskuntoutujat mitä itsemääräämisoikeus tarkoittaa, sekä mitä kokemuksia heillä on itsemääräämisoikeuden toteutumisesta. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa sellaista tietoa, jota voidaan hyödyntää palvelutalossa päivittäisessä asukastyössä, ottamalla huomioon asukkaiden toiveet paremmin ja ottamalla heitä mukaan enemmän suunnittelemaan kuntoutumista edistävään toimintaan. Päivittäin hoitajille tulee eteen tilanteita, jolloin pitää pohtia, toteutuuko asukkaan itsemääräämisoikeus. Mielenterveyskuntoutuja ei välttämättä tiedä omista oikeuksistaan, eikä välttämättä saa itse tehdä päätöksiä koskien omaa elämänsä.

Tutkimus oli laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimus tehtiin satakunnassa sijaitsevassa palvelutalossa, jossa asuu 20 mielenterveyskuntoutujaa. Aineiston keruu toteutettiin teemahaastatteluna. Haastateltaviksi valittiin yhdessä palvelukodin henkilökunnan kanssa yhdeksän asukasta, joiden ajateltiin kykenevän osallistumaan haastattelututkimukseen. Haastateltavista neljä oli miestä ja viisi naista, haastateltavien ikä on 38 – 58 – vuotta.

Opinnäytetyön tutkimuskohteena olevien mielenterveyskuntoutujien mielestä itsemääräämisoikeus koettiin vastausten perusteella toteutuvan palvelutalossa, jossa tutkimus tehtiin. Ainoastaan asiat, joissa itsemääräämisoikeus ei toteutunut oli omista rahoista päättäminen ja kahvinkeitto. Lähes jokainen haastateltava oli sitä mieltä, että kuukausirahat pitäisi saada itse pitää tai ainakin saada rahaa aina kun sitä pyytää. Tulevaisuudessa vastaavanlainen teemahaastattelu voitaisiin tehdä myös muissa mielenterveyskuntoutujien palveluasumisyksiköissä, tällöin saataisiin laajempi kuva siitä, millaista käsityksiä mielenterveyskuntoutujilla on itsemääräämisoikeudesta koko Satakunnan ja koko Suomessa tänä päivänä.

THE DWELLERS' OPINIONS ON THE REALIZATION OF SELF-DETERMINATION IN THE SERVICE HOUSE

Virve Seppänen
Satakunnan Ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences
Degree programme in nursing care
October 2017
Pages: 27
Appendixes: 5

Key words: Right of self-determination, the restriction

The meaning of the thesis was to make clear if the mental health rehabilitators know what the right of self-determination means and what conceptions they have of the realization of self-determination.

The aim of this thesis was to get information that can be utilized in the daily work with dwellers in the service house by considering better their wishes and by taking them more with the action planning to improve their rehabilitation.

Every day the nurses will have situations when they have to think about if the dweller's right of self-determination comes true. A mental health rehabilitator doesn't necessarily know about his own rights and he isn't necessarily allowed to make decisions on his own life. The study was a qualitative study. The starting point for the qualitative study was to describe real life. The study was made in a service house with 20 mental health rehabilitators. The gathering of the material was realized as a theme interview. Together with the staff of the service house nine dwellers were elected interviewees. They were thought to be able to take part in the interview study. Four interviewees were men, five women. The age of the interviewees was 38-58.

According to the answers the mental health rehabilitators in this thesis thought that the right of self-determination came true in their service house. Only the things in which the right of self-determination didn't realize were deciding about their own money and making coffee. Nearly every interviewee thought that he should have to keep his monthly money himself or at least to get it while asking. In the future the same kind of theme interview could be made in other mental health rehabilitator dwelling units, too. Then we could have a wider aspect on what the mental health rehabilitators think about their right of self-determination in the whole of Satakunta and the whole of Finland today.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KOHDEORGANISAATIO.....	6
3	MIELENTERVEYSKUNTOUTUJA JA PÄIVITTÄISET TOIMINNAT	6
4	ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS JA SEN RAJOITTAMINEN.....	7
4.1	Itsemääräämisoikeus	7
4.2	Itsemääräämisoikeuden rajoittaminen	8
5	AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	9
6	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	11
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	12
7.1	Tutkimusmenetelmä.....	12
7.2	Tutkimuksen lähtökohdat ja aikataulu	12
7.3	Kohdejoukko ja haastateltavien valinta	13
7.4	Aineiston keruu	13
7.5	Aineiston analyysi.....	14
8	TUTKIMUSTULOKSET.....	15
8.1	Itsemääräämisoikeus – käsitteen ymmärtäminen.....	15
8.2	Asiat, joista asukas haluaa päättää itse	16
8.3	Tuntuuko sinusta, että toiveesi on otettu huomioon?.....	16
8.4	Saatko ilmaista mielipiteesi?.....	17
8.5	Kuunnellaanko sinua?.....	17
8.6	Saatko vaikuttaa vierailuihin?.....	17
8.7	Asukkaan vaikuttamismahdollisuudet päivittäisiin toimintoihin	17
8.8	Asiat, joita asukkailta rajoitetaan	20
9	EETTISET KYSYMYKSET JA LUOTETTAVUUS	21
10	POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	22
10.1	Tutkimustulosten pohdintaa.....	22
10.2	Opinnäytetyön prosessin ja ammatillisen kasvun pohdintaa	24
10.3	Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimushaasteet	25
	LÄHTEET.....	27
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata Satakunnassa sijaitsevan ympärivuorokautisen palvelutalon mielenterveyskuntoutujien käsityksiä itsemääräämisoikeudesta ja sen toteutumisesta. Asia on tällä hetkellä ajankohtainen, koska vuonna 2014 hallitukselle on tehty uusi lakiehdotus sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta. Työryhmän tavoitteeksi asetettiin sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön uudistaminen siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta rajoittavat säännökset koottaisiin mahdollisuuksien mukaan samaan säädöksen lukuun ottamatta lastensuojelua ja tartuntatautien vastustamistyötä koskevia säännöksiä. Oikeuspsykiatristen potilaiden hoidosta ja tutkimuksesta säädettäisiin erikseen. Lisäksi työryhmän tuli selvittää, miten on tarvetta ja tarkoituksenmukaista kehittää ja uudistaa potilaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (785/1992), sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (812/2000) ja tarvittaessa muuta sosiaali- ja terveydenhuollon alan lainsäädäntöä niin, että säädökset tukevat ja vahvistavat asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta ja asemaa palveluissa. Tavoitteena oli myös vahvistaa moniammatillista yhteistyötä sekä palvelujen saatavuutta ja kehittämistä siten, että uudistukset vähentäisivät tarvetta turvautua itsemääräämisoikeuden rajoituksiin. Lisäksi uudistuksen yhteydessä tuli arvioida virkavastuuta koskevaa sääntelyä osana palvelujärjestelmän kehittämistä. (Sosiaali ja terveysministeriön www-sivut 2014.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää tietävätkö mielenterveyskuntoutujat mitä itsemääräämisoikeus tarkoittaa, sekä mitä kokemuksia heillä on itsemääräämisoikeuden toteutumisesta. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa sellaista tietoa, jota voidaan hyödyntää palvelutalossa päivittäin, ottamalla huomioon asukkaiden toiveet paremmin ja ottamalla heitä mukaan enemmän suunnittelemaan kuntoutumista edistävään toimintaan.

2 KOHDEORGANISAATIO

Palvelutalo jossa tutkimus tehtiin, on sosiaalipalveluja tarjoava organisaatio. Jokaisella asukkaalla on oma huone, jonka yhteydessä on suihkutila. Asukkaat saavat sisustaa huoneensa mieleisekseen viihtyvyyden lisäämiseksi. Palvelutalossa on yhteiset oleskelu-, sauna-, ruokailutilat. Palvelutalossa asuu tällä hetkellä 20 aikuisikäistä mielenterveyskuntoutujaa, seitsemän nais- ja 13 miesasukasta. Lisäksi palvelutaloon kuuluu kaksi tukiasuntoa. Asukkaiden pääasiallinen diagnoosi on skitsofrenia, ja sen eri muodot. (Attendon [www-sivut](#).)

3 MIELENTERVEYSKUNTOUTUJA JA PÄIVITTÄISET TOIMINNAT

Mielenterveyskuntoutujalla tarkoitetaan ihmistä, jonka mielen tasapaino on syystä tai toisesta järkkynyt ja toimintakyky heikentynyt. Kyse voi olla paitsi vaikeasta mielen sairaudesta, myös tilapäisestä elämäkriisistä. (Mielenterveyden keskusliiton [www-sivut 2015](#).)

Mielenterveyskuntoutuksella tähdätään yleisesti sairauden parantumiseen tai psyykkisten oireiden lievittämiseen. Mielenterveyskuntoutuksella tavoitellaan paitsi parempaa yksilön hyvinvointia, myös toimintakyvyn palautumisen myötä saavutettavaa laajempaa hyötyä. Kuntoutuminen on muutosprosessi, joka etenee kuntoutujan omien voimavarojen ja itse asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Kuntoutuksen päämääränä on kuntoutuminen eli hyvinvointia tai toimintakykyä rajoittavien tekijöiden poistuminen tai lievittyminen. Käytännön kuntoutuksessa on kuitenkin oleellista, että kuntoutukselle määritetään myös selkeästi rajattuja, arjessa näkyviä osatavoitteita, jotka voivat olla hyvinkin yksinkertaisia. (Mielenterveyden keskusliiton [www-sivut 2015](#).)

Kuntoutuksen tavoite määritellään aina yhdessä kuntoutujan kanssa, jotta kuntoutuja itse voi ja haluaa sitoutua tavoitteeseensa. Tavoite voidaan määritellä keskustelemalla

kuntoutujan ja hänen läheistensä kanssa tai sitä voidaan hahmotella erilaisten terveydenhuollossa tuotettujen ammatillisten toimintakykyarvioiden pohjalta. (Mielenterveystalon www-sivut.)

Päivittäisillä toiminnoilla palvelutalossa tarkoitetaan että, asukas tarvitsee apua päivittäin muun muassa: hygienian hoidossa, pukeutumisessa, siivouksessa, pyykinhuollossa, laskujen maksamisessa, liikkumisessa, ruuanlaitossa, asioiden hoitamisessa, sekä normaalin päivärytmin noudattamisessa. Psykkisen sairauden myötä usean mielenterveyskuntoutujan kongitiiviset toiminnot ovat heikentyneet, esimerkiksi kiinnostuksen ylläpitäminen, vaikeus erotella erilaisia ärsykeitä, keskittyminen on vaikeaa, muistiongelmia, erityisesti lyhytaikainen muisti, vaikeudet muistikäsittelyssä; vanhan ja uuden tiedon yhdistäminen, älyllinen toimintakyky heikkenee, ”ajatus ei kulje” oireet vaikuttavat kuntoutujan toimintakykyyn. (Mielenterveyden keskusliiton www-sivut 2015.)

4 ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS JA SEN RAJOITTAMINEN

4.1 Itsemääräämisoikeus

Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan henkilön oikeutta tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja ja päätöksiä toteuttaa niitä. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan, että ihminen saa päättää itse päivittäisistä toiminnoistaan. Päivittäiset perustoiminnot (PADL, primary activities of daily living), ovat syöminen, juominen, nukkuminen, pukeutuminen, peseytyminen ja liikkuminen. Kyky selviytyä päivittäisistä toiminnoista ei riipu ainoastaan yksilön toimintakyvystä, vaan myös ympäristön toimintaedellytyksistä ja vaatimuksista. Ympäristö ja toimintakyky muuttuvat jatkuvasti. (Hakala, Tahvanainen, Ikonen & Siro, 2010.)

Sosiaalihuollon palveluissa itsemääräämisoikeus tarkoittaa myös asiakkaan toivomusten ja mielipiteen kunnioittamista. Perustuslain mukaan Suomen valtiosääntö turvaa

ihmisarvon loukkaamattomuuden, yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa. Ihmisarvo on perusoikeuksien taustalla vaikuttava luovuttamaton perusarvo ja julkisen vallan velvollisuutena on kunnioittaa ja suojata sen toteutumista. Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Säännös kattaa fyysisen vapauden ohella tahdonvapauden ja itsemääräämisoikeuden, sekä kieltää henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttuminen ja vapauden riistäminen mielivaltaisesti ilman mielenterveyslaissa säädettyä perustetta, myös liikkumisvapaus on kaikille turvattu perusoikeus. (Perustuslaki 1999/731. 7§.)

Mielenterveyshäiriöistä kärsivistä potilaista sanotaan laissa, että ellei täysi-ikäinen potilas itse pysty päättämään hoidostaan, on hänen laillista edustajaansa, lähiomaista tai muuta läheistä kuultava ennen tärkeiden hoitopäätösten tekemistä. Näin selvitetään, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan omaa tahtoa. Jos selvitystä ei kaikesta edellä mainitusta huolimatta saada, on potilasta hoidettava tavalla, jota voidaan pitää hänen etujensa mukaisena. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. 17.8.1992/785.6§) Hoitaja kohtaa potilaan arvokkaana ihmisenä ja ottaa huomioon yksilön arvot, vakaumuksen ja tavat. Hoitaja kunnioittaa potilaan itsemääräämisoikeutta ja järjestää potilaalle mahdollisuuksia osallistua omaa hoitoaan koskevaan päätöksentekoon. Hoitaja pitää salassa potilaan/asukkaan antamat luottamukselliset tiedot ja harkitsee, milloin keskustele niistä muiden hoitoon osallistuvien kanssa. (Sairaanhoitajan eettiset ohjeet 1996.)

4.2 Itsemääräämisoikeuden rajoittaminen

Sosiaalihuollon asiakkaan perusoikeuksia voidaan joutua joissain tilanteissa rajoittamaan. Rajoitustoimenpiteisiin turvaudutaan useimmiten henkilön itsensä tai muiden henkilöiden turvallisuuden takaamiseksi. Asiakkaan itsemääräämisoikeuden tai muiden perusoikeuksien rajoittamista voidaan pitää hyväksyttävänä vain, jos henkilöltä puuttuu kyky hallita käyttäytymistään tai ymmärtää tekojensa seurauksia, ja jos hän tästä johtuvalla käyttäytymisellä uhkaa vakavasti vaarantaa oman terveytensä tai turvallisuutensa tai muiden henkilöiden terveyden tai turvallisuuden. Hyväksyttävä peruste voi olla myös toisen perusoikeuden turvaaminen. (Sosiaali -ja terveysministeriön [www-sivut](http://www.sivut.fi).)

Potilaaseen voidaan kohdistaa pakkohoitotoimenpiteitä vain siinä määrin, kun potilaan tila sitä vaatii. Itsemääräämisoikeuteen tarvittavia kykyjä ja edellytyksiä: Kyky ajatella johdonmukaisesti, kyky tehdä harkittuja päätöksiä ja kyky fyysiseen toimintaan. (Mielenterveyslaki 1990/1116. 22§.)

Vapaaehtoisesti sosiaalihuollon palveluita kuten asumispalveluja käyttäviin ihmiseen ei rajoittamistoimenpiteitä saa käyttää. Jotkut rajoittavat toimenpiteet voivat olla palveluyksikössä niin juurtuneita sen toimintatapoihin ja kulttuuriin, ettei niitä edes mielletä rajoitustoimenpiteiksi. Tiettyjä rajoittamistoimenpiteitä voidaan pitää osana palvelu- tai kuntoutusprosessia. (Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut.)

5 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Tähän työhön haettiin hakusanalla itsemääräämisoikeus aikaisempia tutkimuksia itsemääräämisoikeudesta. Satomaa ja Uusitalo (2011,39) ovat tehneet opinnäytetyönä Haastattelututkimuksen itsemääräämisoikeuden toteutumisesta Satakunnan sairaanhoitopiirin kahdessa kehitysvammaisten autetussa asumisyksikössä keväällä 2011. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä kahden Satakunnan sairaanhoitopiiriin sosiaalipalveluihin kuuluvan asumisyksikön kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kahden Satakunnan sairaanhoitopiiriin alaisuuteen kuuluvan asumisyksikön asukkaiden kokemuksia siitä, miten itsemääräämisoikeus heidän arjessaan toteutuu. Kyseessä oli laadullinen tutkimus, ja menetelmänä käytettiin teemoitettua haastattelua. Haastatteluun osallistui kahdesta asumisyksiköstä yhteensä kymmenen asukasta. Opinnäytetyössä haastateltiin kehitysvammaisia, mutta tutkimuksessa oli kuvailtu hyvin itsemääräämisoikeutta ja miten sen toteutuu eri asumismuodoissa asuvien asukkaiden arjessa. Haastatteluista saamien vastausten perusteella pystyi toteamaan, että itsemääräämisoikeus asumisyksiköissä toteutuu asukkaiden omasta mielestä pääsääntöisesti hyvin. Tutkimusten tekijöiden näkemys asiasta oli se, että monissa asioissa asumisyksiköiden

henkilökunta joutuu käytännön syistä ja asukkaiden turvallisuuden takaamiseksi rajoittamaan itsemääräämisoikeuden toteutumista.

Mursun (2012, 45) Oulun seudun ammattikorkeakoulussa tekemässä opinnäytetyössä: Itsemääräämisoikeus psykiatrisessa laitoshoidossa potilaiden itsensä kuvaamana, käsiteltiin aihetta psykiatrisen potilaan näkökulmasta. Teemahaastattelu oli aineistonkeruu menetelmänä ja haastattelut tehtiin hyvän mielen talossa. Kyseessä oli laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus.

Opinnäytetyössä yhtenä tutkimuskysymyksenä oli mitä itsemääräämisoikeus haastateltaville tarkoittaa ja miten he toivoisivat itsemääräämisoikeuden toteutuvan. Kysymyksiin vastaajien mielestä itsemääräämisoikeus toteutui vaihtelevasti, parhaiten itsemääräämisoikeus toteutui jokapäiväisissä toiminnoissa, kuten syömisessä, nukkumisessa ja omasta hygieniasta huolehtimisessa. Haastateltavilta kysyttiin myös itsemääräämisoikeuden rajoittamisesta, rajoitustoimenpiteissä opinnäytetyössä peilataan mielenterveyslakiin, joka koskee tahdosta riippumattomassa hoidossa oleviin potilaisiin eikä sosiaalipuolen avohoidon palvelutaloissa asuviin asukkaisiin.

Holmroosin ja Kultalahden (2017,55) opinnäytetyössä on tutkittu itsemääräämisoikeuden ja vallankäytön ilmentymistä mielenterveyskuntoutujan arjessa Laurean Ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyö käsittelee itsemääräämisoikeuden toteutumista ja vallankäytön ilmentymiä mielenterveyskuntoutujan arjessa sekä kuntoutujien että ohjaajien näkökulmasta. Tutkimusympäristöinä olivat kaksi Porvoossa sijaitsevaa tehostetun asumispalvelun yksikköä. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Itä-Uudenmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys ry. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa, jota voidaan hyödyntää kuntoutujien parhaaksi. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastatteluja. Työn teoriaosuudessa keskeisiä käsitteitä olivat itsemääräämisoikeus ja vallankäyttö. Teoriaosuudessa käsiteltiin myös Recovery-toipumisorientaatiota, kuntouttavaa työtettä, positiivista mielenterveyttä, toivoa, osallisuutta ja voimaantumista. Tutkimuksessa haastateltiin kuutta kuntoutujaa ja kolmea ohjaajaa. Haastatteluissa pääteemoina olivat itsemääräämisoikeus ja vallankäyttö, lisäksi kartoitettiin voimaantumisen, osallisuuden ja toivon teemoja.

6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää tietävätkö mielenterveyskuntoutujat mitä itsemääräämisoikeus tarkoittaa, sekä mitä kokemuksia heillä on itsemääräämisoikeuden toteutumisesta. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa sellaista tietoa, jota voidaan hyödyntää palvelutalossa päivittäisessä asukastyössä, ottamalla huomioon asukkaiden toiveet paremmin ja ottamalla heitä mukaan enemmän suunnittelemaan kuntoutumista edistävään toimintaan. Päivittäin hoitajille tulee eteen tilanteita, jolloin pitää pohtia, toteutuuko asukkaan itsemääräämisoikeus. Mielenterveyskuntoutuja ei välttämättä tiedä omista oikeuksistaan, eikä välttämättä saa itse tehdä päätöksiä koskien omaa elämänsä.

Omana tavoitteenani on lisätä tietämystäni uudesta lakiehdotuksesta koskien Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan itsemääräämisoikeutta. Tulevaisuudessa sairaanhoitajana voin hyödyntää opinnäytetyön myötä hankittua tietoa itsemääräämisoikeuden toteutumisesta kaikenlaisessa potilastyössä.

Tutkimustehtävät:

1. Miten asukkaat ymmärtävät itsemääräämisoikeuden?
2. Missä päivittäisissä toiminnoissa asukkaat kokevat itsemääräämisoikeuden toteutuvan?
3. Missä tilanteissa asukkaat eivät koe saavansa päättää heidän päivittäisistä toiminnoista?
4. Mitä rajoitustoimenpiteitä asukkaat kokevat kohtaavansa päivittäisissä toiminnoissa?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohdana on todellisen elämän kuvaaminen. Todellisuutta pidetään moninaisena ja tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta kokonaisvaltaisesti. Yleisesti on todettu, että kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimys on ennemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väitteitä. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.) Aineiston keruu toteutettiin teemahaastatteluna, teemahaastattelurunko muodostuu tutkimuskysymyksistä, Siinä edetään tiettyjen keskeisten teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelussa pyritään korostamaan haastateltavien tulkintoja ja merkityksiä asioille ja sitä, miten merkitykset syntyvät. Etukäteen perustuvat teemat perustuvat tutkimuksen viitekehukseen eli siihen, mitä tutkittavassa ilmiöstä jo tiedetään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Teemahaastattelussa ovat aihepiirit eli teemat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 206-208.) Opinnäytetyön teemat saatiin joulukuun arjessa ohjaajien kohtaamista asioista, itsemääräämisoikeus, päivittäiset toiminnot, rajoitustoimenpiteet. Tarkemmat kysymykset muotoutuivat muun muassa tiedustelemalla yksikön työntekijöiltä, mihin asioihin he haluaisivat vastauksen?

7.2 Tutkimuksen lähtökohdat ja aikataulu

Opinnäytetyön tekijän osallistuminen 16.4.2015 Mielenterveyden keskusliiton järjestämälle luennolle ”Itsemääräämisoikeuden toteutuminen mielenterveyskuntoutujien palvelukodissa varmisti opinnäytetyön aiheen. Luennoitsijana oli lakimies Merja Karinen, joka on ollut mukana työryhmässä, joka on tehnyt 4/2014 lakiehdotuksen sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksistä. Aihe on kiinnostava, koska hoitajat joutuvat päivittäin tilanteisiin, joissa joutuvat miettimään toteutuuko asukkaiden itsemääräämisoikeus päivittäisissä toimissa. Opinnäytetyön aihe esitettiin palvelukodin johtajalle, joka

hyväksyi sen. Tutkimussuunnitelman hyväksymisen jälkeen se esitellään palvelukodin johtajalle, ja anotaan tutkimuslupa aineiston keruuta varten. Tutkimussuunnitelma esitettiin myös työyhteisössä ja samalla pyydettiin apua tutkimukseen osallistuvien asukkaiden valitsemisessa. Teemahaastattelut tehtiin syyskuun 2017 aikana. Opinnäytetyö raportoitaneen joulukuussa 2017 palvelutalossa, jossa tutkimus tehtiin.

7.3 Kohdejoukko ja haastateltavien valinta

Palvelutalossa jossa tutkimus tehtiin, työskentelee hallinnollinen johtaja, sairaanhoitaja ja kuusi lähihoitajaa. Palvelukodin perustehtävänä on tuottaa asumispalveluja aikuisille mielenterveyskuntoutujille. Arvot ja toimintaa ohjaavat periaatteet ovat asukkaan kunnioittaminen yksilöllisenä ja kykenevänä ihmisenä, omatoimisuuteen ohjaaminen ja itsenäisen selviytymisen tukeminen. (Attendon www-sivut).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pitäisi haastatella niin montaa henkilöä, että aineisto kylläntyy, mikä tarkoittaa, että uusi haastateltava ei tuota mitään sellaista tietoa, jota jo on saatu (Hirsijärvi & Hurme 2010, 58.) Haastateltaviksi valittiin yhdessä palvelukodin henkilökunnan kanssa yhdeksän asukasta, jotka kykenevät osallistumaan haastattelututkimukseen. Haastateltavista neljä on miestä ja viisi naista, haastateltavien ikä on 38 – 58 – vuotta. Jokainen haastateltava oli asunut palvelutalossa yli kaksi vuotta, kaikilla haastateltavilla oli takanaan pitkä laitostausta, sekä useita sairaalajaksoja.

7.4 Aineiston keruu

Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelutekniikalla. Siinä edetään tiettyjen keskeisten teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelussa pyritään korostamaan haastateltavan tulkintoja ja merkityksiä kysyttävillä asioille. (Liite 2).

Teemahaastattelu oli tarkoitus kerätä kasvotusten palvelukodin puuhatuvalle kahdenkeskisessä tapaamisessa. Ajatuksena oli, että puuhatuvalle on mahdollista suorittaa haastattelu rauhassa muiden asukkaiden häiritsemättä. Puuhatupa ei osoittautunut

hyväksi haastattelupaikaksi, koska muita asukkaita kiinnosti haastattelutilanne. Haastattelupaikka piti vaihtaa, haastattelut tehtiin jokaisen asukkaan huoneessa erikseen. Haastattelu äänitettiin, jokaiselta haastateltavalta pyydettiin lupa erikseen (Liite 4.) Haastatteluun varattiin aikaa puolituntia haastateltavaa kohden, haastattelu kesti kuitenkin noin 15 min haastateltavaa kohden. Haastatteluun käytetty aika oli sopiva, koska haastattelijä huomasi viimeisten kysymysten kohdalla, että osa haastateltavista alkoi liikehtiä levottomasti ja kysellä, onko heillä välillä lupa käydä tupakalla. Haastattelua tehdessä pitää varautua siihen, että haastattelun ajankohta ei sovi haastateltaville heidän psyykkisen voinnin vuoksi tai haastateltavat empivät ja alkavat keksiä verukkeita ja vaativat lisäinformaatiota. Jos haastateltavat empivät korostetaan haastattelun luottamuksellisuutta, heillä on kuitenkin oikeus kieltäytyä haastattelusta.

Ennen tutkimuksen aloittamista 25.9.2017 pyydettiin yksikön johtajalta lupa suorittaa yksikön asukkaille haastattelun asukkaiden kokemuksia itsemääräämisoikeudesta ja sen toteutumisesta palvelutalossa. (Liite 1.) Jokaiselle haastatteluun osallistuvalla asukkaalla jaettiin tutkimuslupa kaavake, jossa pyydettiin lupaa haastatella tutkimusta varten. Asukkaille kerrottiin, että osallistuminen on vapaaehtoista. (Liite 3.)

7.5 Aineiston analyysi

Induktiivinen sisällönanalyysi tarkoittaa, että tutkimusaineistosta yritetään saada teoreettinen kokonaisuus siten, että aikaisemmat tiedot, teorit tai havainnot eivät ohjaisi millään tavoin analyysiä. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 161.)

Haastattelu nauhoitettiin, jotta aineiston analysointi olisi luotettavampaa. Nauhoitukset litteroitiin eli nauhoitettu puhe kirjoitettiin sanasta sanaan tekstiksi siten, miten se nauhoituksessa on sanottu. Tämän jälkeen aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. (Kankkunen - Vehviläinen-Julkunen 2013.163.)

Aineiston analyysissä vastaukset käytiin läpi kysymyksittäin. Jokaiseen kysymykseen on tarkoitus liittää myös muutaman suora lainaus saaduista vastauksista. Opinnäyte-työntekijä kirjoitti haastateltavien alkuperäiset ilmaukset sanasta sanaan. Alkuperäisilmaukset ryhmiteltiin niin, että samankaltaiset ilmaukset oman luokkansa alle. Aputeemat helpottivat aineiston analysointia, ne muodostivat alaluokan ja tutkimuskysymykset muodostivat yläluokan. Alaluokkia syntyi 15 ja yläluokkia 4. Ensimmäinen yläluokka muodostui itsemääräämisoikeudesta ja käsitteen ymmärtämisestä. Toinen yläluokka muodostui asioista, joista asukas haluaisi päättää itse ja sen alaluokiksi rahan käyttö, tulemiset ja menemiset, kaupassa käyminen, onko toiveet huomioitu, mielipiteen ilmaisu, kuunteleeko ohjaajat. Kolmanneksi yläluokaksi muodostui vaikutusmahdollisuudet päivittäisiin toimintoihin ja sen alaluokiksi liikkuminen, terveydentila, syöminen, hygienian hoito, pukeminen, nukkuminen ja netin käyttö. Neljänneksi yläluokaksi muodostui asiat, joita rajoitetaan ja sen alaluokiksi netin käyttö, vedenjuominen ja hiljainen tunti. (LIITE 5)

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Itsemääräämisoikeus – käsitteen ymmärtäminen

Tässä teemassa selvitettiin, miten asukkaat olivat ymmärtäneet itsemääräämisoikeuden. Kysymystä tarkennettiin kysymällä, mitä se sinusta tarkoittaa? Kolme asukasta oli tietoisia itsemääräämisoikeudesta. Yksi asukas totesi, ettei tiedä mitä itsemääräämisoikeus tarkoittaa. Yksi asukas mietti, miten itsemääräämisoikeus kohdistuu johonkin toiseen asukkaaseen. Neljä asukasta mietti vastausta pitkään, eikä heillä ollut selkeää vastausta vaan he keskittyivät johonkin tiettyyn yhteen asiaan.

”No se on vähän vaikee, semmonen et saa päättää jonkun toisen asioista, jos henkilö ei itte ymmärrä.” (5)

Kyseinen asukas ei pystynyt vastaamaan sen hetkisen psyykkisen voinnin vuoksi, kuin kahteen kysymykseen, jonka jälkeen hän poistui haastattelutilanteesta.

” saa ite päättää omista asioista tietyssä määrin et on niinku oma lupa tehdä asioita itse.”(7)

” Se on sitä, että saa itse määrätä omista asioistaan.”(4)

8.2 Asiat, joista asukas haluaa päättää itse

Haastateltavista neljä vastasi, että haluaisi päättää raha-asioistaan itse. Yksi haastateltavista vastasi, että tulemisista ja menemisistä. Osalla kaikki sujui, eikä kokenut, että ei olisi saanut päättää asioistaan.

”Tää voi kuulostaa vähän hassulta nytte, mut olis kiva saada joskus ylimääräistä rahaa käyttää itse, jos siellä vaan on, eikä sit annetakka.”(2)

”Lähinnä mun tulemisista ja menemisistä ja hyvin pitkälti rahankäytöstä.”(4)

Palvelutalossa lähes kaikkien rahat ovat ohjaajien takana. Yhdessä asukkaan ja oma-ohjaajan kanssa mietitään, minkä verran käyttörahaa jää kuukaudessa, koska rahoista ensin vähennetään tupakkarahat pois.

8.3 Tuntuuko sinusta, että toiveesi on otettu huomioon?

Kaikkia haastateltavat vastasivat, että toiveet on otettu huomioon, osalla kiitettävästi, osalla oli vielä hieman lisätoiveita.

”No suurin osa, järkevät halut on otettu huomioon.”(2)

”On ko määtatuoitejakin saan aina kun pyydän”(6)

” No ei mulla oikein toiveita oo, mut kyllä asiat toimii.”(7)

8.4 Saatko ilmaista mielipiteesi?

Kaikki haastateltavat kokivat, että saavat ilmaista mielipiteensä vapaasti.

”Saan, kunhan vaan hyvin perustelen ne.”(1)

”Kyllä ihan vapaasti, ei ole mitään estettä ollut.”(4)

8.5 Kuunnellaanko sinua?

Lähes kaikkien haastateltavien mielestä heitä kuunnellaan tarpeeksi. Yksi haastateltava kokee, että kaikki ohjaajat eivät kuuntele aina häntä.

”Jotkut kuunteleem, mut jotkut sanoo et mene pois kansliasta.”(6)

”Kyllä mua on kuunneltu ihan riittävästi ja kiitettävästi.”(4)

8.6 Saatko vaikuttaa vierailuihin?

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että saivat vaikuttaa ketä heillä käy vierailuilla ja kenen luona itse käyvät.

”Saan sitten kun jaksan ottaa vieraita vastaan, mun ei tarvi muuta, kun kysäistä henkilökunnalta, saanko mä ottaa vastaan vieraita.”(1)

”Juu saan käydä vierailuilla, sisko ja äiti ja äidin miesystävä käyvät täällä.”(7)

8.7 Asukkaan vaikuttamismahdollisuudet päivittäisiin toimintoihin

Tässä teemassa selvitettiin, miten asukkaat kokivat itsemääräämisoikeuden toteutuvan päivittäisissä toiminnoissa, eli liikkumisessa, syömisessä, hygienianhoidossa, pukeutumisessa, nukkumisessa.

Haastateltavat kokivat kaikki, että he saavat vapaasti liikkua ja käydä kylillä.

”Juu se sujuu sutjakkaasti aina kun haluan, tänäänkin hypin hyppynarulla.”(2)

” Saan, saan, niin paljo kun tykkään.”(6)

Haastateltavat kokivat, että he saavat syödä kaikkea vapaasti. Kaksi haastateltavaa oli sitä mieltä, että ohjaajat vaikuttavat annoskokoon, tarkemmin kysyttäessä annostellaanko heille ruoka? Molemmat vastasivat, ottavansa itse annoksen, mutta olivat ohjaajien kanssa keskustelleet sopivasta annoskoosta.

”Joo saan syödä kaikkia ruokia, kunhan en ota liian isoja annoksia.”(1)

” Saan syödä mitä vaan, mutta siinä tiskillä on niin paljon hyvää ruokaa, ettei kaikkee pysty millään syömään.”(9)

Ainoastaan yksi asukas oli sitä mieltä, että kahvia kuuluisi saada juoda enemmän, lisäksi hän toivoi, että kahvia saisi keittää illalla vielä iltapalan syömisensä jälkeen. Kysytty tarkennusta montako kuppia kahvia asukkaat saavat päivässä, kyseinen asukas vastasi, että he saavat viisi kuppia kahvia päivän aikana, mutta silti sitä pitäisi saada keittää lisää.

*“Kahvia tarttis saada vielä keittää illalla, vaikka patja voikin siinä yöllä hieman kas-
tua.”(6)*

Haastateltavat olivat tyytyväisiä hygienian hoitoon, yksi asukas oli sitä mieltä, että hänen hygienian hoitonsa oli hieman puutteellista, kuitenkin häntä ei ole pakotettu suihkuun.

”No se on vähä...jääny...mut ei oo pakko mennä suihkuun vai siit ohjaajat vähä valittaaki.”(6)

”Saan kunhan muistan joka päivä käydä pesuilla, etten löyhkää kuin härski sar-diini.”(1)

”Juu saan, ei oo tultu kieltämään, ettei saa mennä suihkuun eikä väkisin viedä pesulle.”(8)

Kaikki haastateltavat vastasivat, että saavat pukeutua miten haluaa. Yksi asukas kertoi, että hän saa yleensä pukeutua miten haluaa, mutta jos hän tulee yleisiin tiloihin pelkät kalsarit ohjaajat käskevät häntä laittamaan vaatteet päälle,

”Juu saan, mut välillä ohjaajat valittaa, jos tuun kalsareilla tonne sohvalle.”(3)

”No mun mielestä ei ainakaan kukaan tuu sanomaan, et ota toi paita pois, ettei tommosta saa pitää.”(6)

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että he saivat nukkua silloin kun halusivat, heidän mielestään yöllä kuuluu nukkua.

”Saan, öisin saan rauhassa nukkua, kun sääntö on, että öisin ei saa asukaskavereita häiritä, eikä saa yöllä pomppia käytävillä kuin aropupu vaan saan rauhassa levätä koko yön.”(1)

”Juu saan nukkua silloin kun haluan. Asiat on aika hyvin.”(3)

”Saan nukkua aina kun haluan, yleensä ruuan päälle otan tirsat.”(9)

8.8 Asiat, joita asukkailta rajoitetaan

Tässä teemassa selvitettiin, onko asukkailla ollut tai onko heillä tällä hetkellä jotain rajoitustoimenpiteitä. Haastattelussa selvisi että, kahdelta asukkaalta ollaan joskus jouduttu rajoittamaan vedenjuontia. Haastateltavat kertoivat, että heille on kerrottu miksi vedenjuontia on jouduttu rajoittamaan. Rajoitukseen on ollut lääkärin lupa. Yksi haastateltava kertoi, että hänellä on joskus ollut netin käyttörajoitus.

Yhdeltä asukkaalta pyritään rajoittamaan pelikoneella pelaamista ja yksi asukas haluisi juoda kahvia enemmän kuin on tarjolla.

”Ei oo mitään muuta kuin se veden juominen, se on ainoa rajoitus mikä mulla on ollu.”(4)

Onko sinulle kerrottu miksi sinulla on sellainen?

”Juu on kerrottu, mulla on se hyponatriumia.”(4)

”No on vessankahva välillä pois, olen vesiholisti, sen takia, etten joisi itteeni hengiltä.”(1)

Onko se sun mielestä oikein vai väärin? Onko sulta kysytty siihen lupa?

”On ja mulle on perusteltu, että minkä takia ja mä ite ymmärrän et se on mun etuni.”(1)

Yksi haastateltava vastasi kysyttäessä rajoitustoimenpiteistä tavalla, joka kuvaa haastateltavan tyytyväisyyttä arkeen.

”Ei ole mitään semmosta, mää koen sellasta vapaudentunnetta, kun mulla on oma koti jota siivota, kato ko siivoo kerran viikossa, aina siivouksen jälkeen tuntee suurta kiihtoisuutta ja vapautta, että saa olla täällä, ei tulis yhtään mitään, jos tarvis asua jossain muualla.”(9)

9 EETTISET KYSYMYKSET JA LUOTETTAVUUS

Ihmistieteisiin luettavaa tutkimusta koskevat eettiset periaatteet jaetaan kolmeen osaluueeseen:

- tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen
- vahingoittamisen välttäminen
- yksityisyys ja tietosuojat.

Laitosoloissa (vankilat, lastensuojelulaitokset, sairaalat, vanhainkodit ym.) on tärkeää, että suostumuksen vapaaehtoisuus toteutuu jokaisen tutkittavan kohdalla. Asiaa arvioitaessa huomiota on kiinnitettävä myös tutkimuksen luonteeseen: miten henkilökohtaisiin asioihin tutkimuksessa mennään (yksityisyyden suojan tarve). Jos tutkimuksella puututaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, on suostumuksen aitouden varmistaminen erityisen tärkeää. Ylipäätään jokaiselle yksilölle turvattujen perusoikeuksien huomioon ottaminen on tärkeää. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009,4.)

Tutkimuksen eettisyys varmistetaan sillä, että tutkimukseen pyydetään lupa sekä asukkailta että toimeksiantajan edustajalta. Opinnäytetyössä ei mainita toimeksiantajan nimiä yksityisyyden vuoksi. Myöskään kyselyn vastauksia ei pystytä yksilöimään vastaajiin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009,4.)

Haastattelutilanteessa kunnioitettiin haastateltavan ihmisarvoa, sekä annettiin mahdollisuus olla vastaamatta kysymyksiin, mikäli haastateltava olisi kokenut, että kysymykset olisivat loukanneet hänen yksityisyyttään. Haastattelutilanteesta pyrittiin tekemään rauhallinen. Tutkimustulokset, sekä suorat lainaukset pyrittiin esittämään niin, etteivät tutkittavat ole niistä tunnistettavissa. Kerätyn aineiston käsitellään luottamuksellisesti, eikä kerättyä aineistoa käsitellyt muut kuin haastattelun tekijä, eli tutkimuksen tekijä itse, lisäksi varmistetaan, että haastattelutilanteessa olevat nauhoitukset on hävitetty asianmukaisesti niin, että salassapitovelvollisuuteni toteutuu, eikä tutkimukseen osallistuville koidu haittaa tutkimukseen osallistumisesta.

Erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja voidaan käyttää arvioitaessa tutkimuksen luotettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus on keskeinen asia. Tutkimuksen luotettavuutta kuvaillaan sen reliabiliteetilla ja validiteetilla. Reliabiliteetilla tarkoitetaan sitä, että saadaanko samanlaisia tutkimustuloksia, jos asia mitataan uudelleen. Mittarin ollessa reliaabeli, vastaukset olisivat eri mittauskerroilla samankaltaisia. Validiteetti puolestaan kertoo siitä, että onko mitattu sitä, mitä oli tarkoitus mitata. (Hirsijärvi & Hurme. 2010, 186-187.) Tutkimustulokset puretaan ja aineisto analysoidaan nopeasti vastausajan jälkeen. Teemahaastattelun kysymysten huolellisella asettelulla ja muotoilulla pyritään takaamaan, että vastaajat ymmärsivät kysymykset oikein ja tutkimuksesta saatiin mahdollisimman tarkka. (Hirsijärvi ym. 2006, 216; Tuomi 2008, 150.) Teemahaastattelun teemat muodostettiin teoriatiedon ja aikaisempien tutkimusten pohjalta. Tämän tutkimuksen haastattelun teemat muodostuivat neljästä osa-alueesta. Teemat olivat itsemääräämisoikeus, päivittäiset toiminnot ja rajoittaminen. Opinnäytetyön tekijä teki kysymykset valittujen teemojen pohjalta. Haastattelussa voidaan myös kysyä tarvittaessa tarkempia vastauksia henkilöltä, jolloin saadaan luotettavampaa tietoa aiheesta. Haastattelu luotettavuutta voi heikentää haastateltavan psyykkisen voinnin muutokset. (Hirsijärvi ym. 2009, 205-206.)

10 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

10.1 Tutkimustulosten pohdintaa

Opinnäytetyössä haettiin vastausta tutkimuskysymyksiin, miten asukkaat ymmärtävät itsemääräämisoikeuden? Missä päivittäisissä toiminnoissa asukkaat kokevat itsemääräämisoikeuden toteutuvan? Missä tilanteissa asukkaat eivät koe saavansa päättää heidän päivittäisistä toiminnoista? Mitä rajoitustoimenpiteitä asukkaat ovat kokeneet? Osa opinnäytetyön tutkimuskohteena olevista mielenterveyskuntoutujista oli selvillä mitä itsemääräämisoikeus tarkoittaa, osa ei ollut varma tai ei tiennyt ollenkaan mistä oli kyse. Opinnäytetyön tutkimuskohteena olevien mielenterveyskuntoutujien mielestä itsemääräämisoikeus koettiin vastausten perusteella toteutuvan palvelutalossa, jossa tutkimus tehtiin. Ainoastaan asiat, joissa itsemääräämisoikeus ei toteutunut oli omista rahoista päättäminen ja kahvinkeitto, lähes jokainen haastateltava oli sitä

mieltä, että kuukausirahat pitäisi saada itse pitää tai ainakin saada rahaa aina kun sitä tuli pyytämään ja yksi haastateltava oli sitä mieltä, että kahvia pitäisi saada juoda ja keittää niin paljon kuin itse haluaa. Molemmat asiat on kuulemma kuitenkin perusteltu haastateltaville ja he ovat ymmärtäneet miksi he eivät saa pitää kuukausirahaa itsellään tai miksi kahvia ei saa juoda iltapalalla tai niin paljon kuin haluaa. Palvelutalossa on kahvia tarjolla jokaiselle halukkaalle ruokailujen yhteydessä paitsi iltapalalla, lisäksi asukkailla on oma kahvinkeitin yleisissä tiloissa käytössä kello 13-17 jolloin kaikki halukkaat saavat keittää kahvia niin paljon kuin he haluavat juoda. Silloin he ostavat kahvin itse, maidon ja sokerin he saavat talon puolesta.

Yhdessä teemoista selvitettiin, miten itsemääräämisoikeus toteutuu päivittäisissä toiminnoissa, eli liikkumisessa, syömisessä, hygienianhoidossa, pukeutumisessa, nukkumisessa. Jokainen koki, että he saavat liikkua vapaasti, kunhan ilmoittavat siitä aina ohjaajalle. Liikkua sai vapaasti aamu seitsemästä, ilta kymmeneen jolloin ovet lukitaan yön ajaksi. Haastateltavat kokivat olonsa turvalliseksi, kun ovat lukitaan yön ajaksi. Kaikki haastateltavat kokivat, että he saavat syödä kaikkea mitä on tarjolla. Ruoka koettiin pääsääntöisesti hyväksi ja monipuoliseksi. Hygienian hoito oli kolmen tutkimukseen osallistuvan mielestä hieman puutteellista, mutta he eivät kokeneet sitä ongelmaksi, jos ohjaajat huomauttivat asiasta. Kenenkään mielestä ohjaajat eivät pakottaneet heitä suihkuun, vaikka asiasta huomautettiin. Kuusi haastateltavaa oli sitä mieltä, että hygienian hoito sujuu heiltä hyvin. Pukeutuminen ja nukkuminen olivat tutkimukseen osallistujien mielestä itsestään selviä asioita, että niihin ei kuulu puuttua, vaan he saavat itse päättää mitä he laittavat päälleen ja koska he menevät nukkumaan ja heräävät.

Yhtenä tutkimuskysymyksenä oli, onko asukkaille määrätty rajoitustoimenpiteitä. Tutkimukseen osallistuneista kahdella oli joskus määrätty liiallisesta nesteiden nauttimisesta nesterajoitus, molemmat tiesivät, että rajoituksen oli määrännyt lääkäri. Molemmat tutkimukseen osallistuneista kertoivat ymmärtävänsä miksi nesterajoitus on ollut heillä, toinen haastateltavista kertoi, että hänellä oli liiallisesta nesteiden nauttimisesta tullut kurja olo ja hän oli joutunut sairaalaan. Kummallakaan ei tällä hetkellä kertomansa mukaan ole nesterajoitusta. Heidän vointiaan seurataan kuukausittain laboratoriotutkimuksilla. Toinen haastateltavista pitää oma-aloitteisesti nestelistaa juomisistaan, koska hän kokee, että muuten on vaikea arvioida määrää, jonka hän on juonut päivän

aikana. Yhdeltä asukkaalta pyritään rajoittamaan pelikoneella pelaamista, haastateltava kertoi, että hän ymmärtää, ettei hän saisi pelata pelikoneella, koska hänen koko kuukausirahansa voi mennä kokonaan pelikoneisiin. Jos hän pelaa kaikki rahansa, niin sitten hänellä ei ole rahaa tupakkaan. Haastateltavan mukaan ohjaajat ovat keskustelleet hänen kanssaan pelaamisesta ja peliriippuvuudesta, ja antaneet positiivista palautetta, mikäli hän ei ole pelannut. Yksi haastatteluun osallistuneista kertoi, että hänellä on joskus kauan sitten ollut netin käyttörajoitus, netti oli kuulemma laitettu illalla hiljaisuuden alettua kymmeneltä kiinni, ettei hän tai muut asukkaat olisivat olleet koko yötä ollut tietokoneella. Sama rajoitus koski kuulemma myös talon muita asukkaita. Monilla mielenterveyskuntoutujilla on vuorokausirytmiksi sekaisin, jolloin henkilö nukkuu koko päivän ja katsoo televisiota tai on tietokoneella koko yön. Kyseisessä palvelutalossa oli joskus ollut asiakaskytkin, joka sammutettiin illalla, etteivät asukkaat päässeet yöllä nettiin. Asukaskytkin on poistettu käytöstä kyseisestä palvelutalosta noin kolme vuotta sitten, joten nykyään asukkailla on mahdollisuus mennä nettiin silloin kun he haluavat. Netinkäyttörajoituksen poistuttua, ohjaajien mielestä netinkäyttö yöaikaan ei ole lisääntynyt.

Palvelutalossa ei ole käytössä tällä hetkellä minkäänlaisia rajoitustoimenpiteitä, yksikössä on tehty asiasta tarkka ohjeistus. Kaikki rajoitustoimenpiteet ovat kielletty. Syy miksi jotain asiaa ei voi tehdä tai toteuttaa täytyy aina perustella hyvin asukkaalle.

Yksi haastateltavista ei pystynyt vastaamaan kuin kahteen kysymykseen, jonka jälkeen hän poistui kesken haastattelun paikalta, syyksi hän ilmoitti, ettei pysty vastaamaan kysymyksiin nyt.

10.2 Opinnäytetyön prosessin ja ammatillisen kasvun pohdintaa

Opinnäytetyöprosessi eteni hitaasti, aikaa kului paljon enemmän kuin siihen oli etukäteen suunniteltu, kun otin tutkimuksen viimein työn alle, se alkoi valmistua nopeasti. Tutkimushaastattelun suorittaminen oli haastavaa, koska haastattelua tehdessä, piti miettiä mihin aikaan haastattelut olisi hyvä tehdä asukkaiden psyykkisen voinnin vaihdellessa. Lisäksi piti huomioida palvelutalon päivän kulku. Palvelutalossa on selkeä

päivän kulku kellon tarkkuudella, haastattelua ei voinut tehdä ruoka-aikoina eikä hiljaisella tunnilla jolloin asukkaat lepäävät. Haastattelun tekemiseen vaikutti myös tutkimuksen tekijän oma aikataulu, koska haastattelut oli tarkoitus tehdä vapaa-ajalla. Haastattelu paikaksi oli suunniteltu palvelutalon puuhatupa, mutta puuhatupa ei osoittautunutkaan rauhalliseksi paikaksi, joten ensimmäisen haastattelun jälkeen loput haastattelut tehtiin jokaisen haastateltavan omassa huoneessa. Kaikki mukaan pyydettyt asukkaat osallistuivat mielellään haastatteluun, vaikka yksi asukas koki kesken haastattelun, ettei pysty suoriutumaan haastattelusta ja poistui haastattelutilanteesta. Vastaukset eivät varsinaisesti tuoneet mitään uutta tietoa haastattelijalle, koska etukäteen oli tiedossa, että palvelutalossa jossa tutkimus tehtiin, oli keskitytty kuuntelemaan asukkaita ja otettu heidän toiveensa huomioon päivittäin. Lisäksi palvelutalossa oli selvä ohjeistus rajoitustoimenpiteistä, jotka oli käyty läpi yhdessä henkilöstöpalaverissa. Asukkaiden mielipiteitä kysytään, mikäli suunnitellaan ohjelmaa esimerkiksi juhannukseksi, pikkujouluksi ja kaikkiin vastaaviin tapahtumiin ja toiminnallisiin hetkiin tai muuten arjessa tapahtuviin muutoksiin. Lisäksi asukkaille pyritään hyvin perustelevaan, miksi jotain toiveita ei voida toteuttaa. Arjessa on pakko ottaa huomioon talon yhteiset säännöt, sekä tasa-arvoinen kohtelu kaikkia asukkaita kohtaan. Kaksi haastateltavaa toi erikseen esille miten tyytyväisiä he ovat saadessaan asua kyseisessä palvelutalossa. Kaikki haastateltavat kertoivat haastattelutilanteen jälkeen, että he ovat pitäneet itsestään selvänä, että he saavat päättää omista päivittäisistä toimistaan. Heille oli ollut selvää, että he saavat nukkua, syödä, liikkua, pukea, huolehtia hygieniastaan. He eivät olleet osanneet ajatella, että se kuuluu itsemääräämisoikeuteen. Haastattelua tehdessä pyrin välttämään johdattelevia kysymyksiä, vaikka sen avulla haastateltavilta olisi saatu monipuolisempia vastauksia.

10.3 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimushaasteet

Opinnäytetyön tutkimusta olisi mahdollista laajentaa ja jatkaa tekemällä kysely tai haastattelu palvelukodin ohjaajille. Olisi mielenkiintoista verrata asukkaiden ja ohjaajien vastauksia toisiinsa, ja nähdä onko heillä erilainen näkemys asiaan. Lisäksi vastaavanlainen teemahaastattelu voitaisiin tehdä myös muissa mielenterveyskuntoutujien palveluasumisyksiköissä, tällöin saataisiin laajempi kuva siitä, millaista käsityksiä

mielenterveyskuntoutujilla on itsemääräämisoikeudesta koko Satakunnan tai Suomen alueella tänä päivänä.

LÄHTEET

- Hakala, R., Tahvanainen, S., Ikonen, T. & Siro, A. 2010. Osaava lähihoitaja 2020. Sosiaali- ja terveysalan perustutkintokoulutuksen kehittämisstrategia. Hurnasti, T. 2006.
- Hirsijärvi S. Hurme H. 2010. Tutkimushaastattelu. Helsinki; Tallinna Raamatutrukikoda.
- Hirsijärvi S. Remes P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi
- Hätönen, H. Kurki, M. Larri, T. Vuorilehto, M. 2014. Uudistuva mielenterveystyö. Helsinki; Fioca Oy.
- Itsemääräämisoikeuden toteutuminen sosiaalihuollon ympärivuorokautisissa palveluissa, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston Julkaisu 20.3.2013
- Leino – Kilpi H. Välimäki M. 2014 Etiikka hoitotyössä. Uud.p. Helsinki. Sanoma Pro
- Mielenterveyslaki. 2001. 22 a § 21.12.2001/1423 www.finlex.fi.
- Metsämuronen J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä; Gummerus Kirjapaino Oy.
- Mielenterveystalon www-sivut https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/tietoa_kuntoutuksesta/Pages/default.aspx
- Mielenterveyden keskusliiton www-sivut 2015. <http://mielenterveyden keskusliitto.fi/tietoa-mielenterveydesta/kasitteita-mielenterveydesta.fi>
- Philman I, 2003. Potilaan itsemääräämisoikeus. Helsinki; Edita publishing Oy.
- Sosiaali -ja terveysministeriön www-sivut 2014 <https://www.sosiaali-ja-terveysministeriön.fi/itsemääräämisoikeus> viitattu 4.4.2014
- Sosiaali -ja Terveysministeriön www-sivut 2014 Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:14
- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) www-sivut 2015.
- Sairaanhoitajan eettiset ohjeet 28.9.1996. <https://sairaanhoitajat.fi/jasenpalvelut/ammatillinen-kehittyminen/sairaanhoitajan-eettiset-ohjeet/>
- Teramaa, E, Oilinki, O. Polydipsia ja vesimyrkytys psykiatrisilla potilailla. Suomen lääkirilehti 1982, 1-2p.,32-3.

Terveyskirjasto, Lääkärikirja Duodecim. Alhainen veden natrium. Viitattu 19.4.2016.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00858

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. 5 painos. Helsinki: Tammi.

Tutkimus eettinen neuvottelukunta. <http://www.tenk.fi>. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi 2009,4.

Välimäki M, Holopainen A, Jokinen M. 2000. Psykiatrinen hoitotyö muutoksessa. WSOY. Helsinki.

LIITE 1

Palvelukodin
johtaja

TUTKIMUSLUPA – ANOMUS

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa hoitotyön koulutusohjelmassa sairaanhoitajan tutkintoa. Teen opinnäytetyöni aiheesta: asukkaiden kokemuksia itsemääräämisoikeuden toteutumisesta. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää tietävätkö mielenterveyskuntoutujat mitä itsemääräämisoikeus tarkoittaa, sekä mitä kokemuksia heillä on itsemääräämisoikeuden toteutumisesta. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa sellaista tietoa, jota voidaan hyödyntää palvelutalossa päivittäisessä asukastyössä, ottamalla huomioon asukkaiden toiveet paremmin ja ottamalla heitä mukaan enemmän suunnittelemaan kuntoutumista edistävään toimintaan.

Opinnäytetyön ohjaavana opettajana toimii lehtori Sirke Ajanko, sirke.ajanko@samk.fi

Pyydän lupaa saada suorittaa opinnäytetyöhöni liittyvän aineistonkeruun palvelukodissa, jossa asuu mielenterveys/päihdekuntoutujia. Aineistonkeruumenetelmänä käytän teemahaastattelua. Tarkoitukseni on haastatella 8 asukasta, mikäli heidän psyykinen vointinsa on sellainen, että he voivat ja haluavat osallistua haastatteluun. Haastattelut ovat yksilöhaastatteluja ja ne toteutetaan yhdelle asukkaalle kerrallaan palvelukodin puuhatuvalle syksyn 2017 aikana, sen voi keskeyttää asukkaan toiveesta. Haastattelumateriaali on täysin luottamuksellista, eikä asukkaan henkilöllisyys tule paljastumaan missään vaiheessa. Kerätty materiaali hävitetään raportoinnin jälkeen säädösten mukaan opinnäytetyön valmistuttua. Haastattelun kestoksi arvioin noin 30 minuuttia asukasta kohden.

Virve Seppänen
050-4011637
virve.seppanen@student.samk.fi

Tutkimuslupa myönnetty

Paikka ja aika

Allekirjoitus

LIITE 2

TEEMAHAASTETTELUKYSYMYKSET

1. Teema

Itsemääräämisoikeus

- Mitä tiedät itsemääräämisoikeudesta?
- Mitä se sinusta tarkoittaa?
- Mistä asioista haluaisit päättää itse?
- Tuntuuko, että toiveesi on otettu huomioon?
- Saatko ilmaista mielipiteesi?
- Kuunnellaanko sinua?

2. Teema

Päivittäiset toiminnot

Miten saat omasta mielestäsi vaikuttaa:

- Liikkumiseen
- Syömiseen
- Vierailuihin
- Hygienian hoitoon
- Pukeutumiseen
- Nukkumiseen

3. Teema

Onko sinulle määrätty rajoitustoimenpiteitä? Tiedätkö mitä rajoitustoimenpiteillä tarkoitetaan?

- Millaisia?
- Miltä se tuntui sinusta?
- Jos sinulle määrättiin rajoitustoimenpide, perusteltiinko sinulle miksi rajoitustoimenpide tehtiin?

LIITE 3

SUOSTUMUS

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa sairaanhoitajan tutkintoa.

Teen opinnäytetyötä mielenterveyskuntoutujan itsemääräämisoikeuden toteutumisesta mielenterveysyksikössä. Tarkoitus olisi keskustella kanssasi noin puoli tuntia itsemääräämisoikeudesta ja tehdä haastattelu, jonka toteutan puuhatuvalle kahden kesken vastakkain istuen. Keskustelut nauhoitetaan, mikäli siihen suostut.

Kaikki keskusteluissa esiin tulevat asiat ovat täysin luottamuksellista eikä kenenkään haastateltavan henkilöllisyys tule paljastumaan missään vaiheessa ulkopuolisille. Kaikki materiaali hävitetään säädösten mukaan opinnäytetyön valmistuttua.

Toivon, että suostut keskustelemaan kanssani tästä tärkeästä sinua koskevasta aiheesta. Uskon, että voit antaa minulle sellaista tärkeää tietoa, joka auttaa asukkaiden itsemääräämisoikeuden paranemiseen.

Yhteistyöstä kiittäen
Sairaanhoitaja opiskelija

Suostun haastatteluun

Allekirjoitus ja päiväys

Luokittelu

Taustatiedot

1. Ikä

- (1)Nainen 47 vuotta
- (2)Nainen 40 vuotta
- (3)Mies 48 vuotta
- (4)Mies 50 vuotta
- (5)Nainen 50 vuotta
- (6)Nainen 40 vuotta
- (7)Mies 39 vuotta
- (8)Mies 38 vuotta
- (9)Nainen 58 vuotta

Kaikilla haastatteluun osallistuneilla on jokin skitsofrenian muoto.

2. Kuinka pitkän aikaa asunut palvelutalossa jossa tutkimus tehtiin?

- (1)Nainen 7 vuotta
- (2)Nainen 7 vuotta
- (3)Mies 7 vuotta 9 kuukautta
- (4)Mies 7 vuotta 6 kuukautta
- (5)Nainen 5 vuotta 7 kuukautta
- (6)Nainen 3 vuotta 4 kuukautta
- (7)Mies 7 vuotta
- (8)Mies 4 vuotta
- (9)Nainen 7 vuotta 4 kuukautta

LIITE 5

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alakäsite	Yläkäsite
”No se on vähän vaikee, semmonen et saa päättää jonkun toisen asioista, jos henkilö ei itte ymmärrä.”	Saa päättää toisen asioista, jos henkilö ei itse pysty.		Itsemääräämisoikeus – käsitteen ymmärtäminen
”Saa pitää itsenäisyyden, ihmisen tahtoa ei saa viedä pois, koskaan. Ja sit itsemääräämisoikeus on mun mielestä sitäki, että se on koko maailma, ihan tuolta Afrikasta asti, sielläkin on itsemääräämisoikeus, se on joka puolella maailmaa, ja mä ainakin haluan itsemääräämisoikeuden.”(2)	Saa pitää itsenäisyyden. Itsemääräämisoikeus on koko maailma.		
” <i>Se on sitä, että saa itse määrätä</i>			

<p><i>omista asioistaan.</i>”(4)</p> <p>”Tää voi kuulostaa vähän hassulta nytte, mut olis kiva saada joskus ylimääräistä rahaa käyttää itse, jos siellä vaan on, eikä sit annetakka.”(2)</p>	<p>Ylimääräistä rahaa ei anneta, vaikka sitä olisi.</p>	<p>Rahankäyttö</p>	<p>Asiat joista haluaa päättää itse.</p>
<p>”Lähinnä mun tulemisista ja menemisistä ja hyvin pitkälti rahankäytöstä.”(4)</p>	<p>Tulemiset ja menemiset, sekä rahankäyttö.</p>	<p>Tulemiset ja menemiset</p>	
<p>No esimerkiksi kaupassa käyminen, se on taas alkanut sujumaan pitkästä ajasta(1).</p>	<p>Kaupassa käyminen sujuu</p>	<p>Kaupassa käyminen</p>	
<p>”On, ko mää tatuointejakin saan aina kun pyydän.”(6)</p>	<p>On, tatuoinnit.</p>	<p>Onko toiveet huomioitu</p>	
<p>”No suurin osa, järkevät halut on otettu huomioon.”(2)</p>	<p>Järkevät toiveet</p>		
<p>”No ei mulla oikein toiveita oo, mut</p>	<p>Toiveita ei ole</p>		

kyllä asiat toimii.”(7)			
” Kyllä ihan vapaasti, ei ole mitään estettä ollut.”(4)		Mielipiteen ilmaisuus	
“Saan, kunhan vaan hyvin perustelene.”(1)			
“Jotkut kuuntelee, mut jotkut sanoo et mene pois kanslistasta.”(6)	Kaikki eivät kuuntele	Kuunteleeko ohjaajat	
“Kyllä mua on kuunneltu ihan riittävästi ja kiitettävästi.”(4)			
”Juu se sujuu sutjakkaasti aina kun haluan, tänäänkin hypin hypynarulla.”(2)	Aina kun haluaa	Liikkuminen	Vaikutusmahdollisuudet päivittäisiin toimintoihin.
” Saan, saan, niin paljon kun tykkään.”(6)			
” Ei mua ole koskaan kielletty, vaan	Kävelyä ei ole kielletty, mutta terveyden	Terveydentila	

<p>ku mulle meinas tulla sydänvika niin käskettiin olla varovainen, mutta pari kuukautta sitten en pystynyt kävelemään ku kolmevarttia ja sitten olin lääkärissä ja tehtiin lääkemuutos, ni nyt pystyn liikkumaan jo tunnin ja varmaan kohta jo enemmänkin.”(9)</p>	<p>tila välillä ollut huonompi.</p>		
<p>”Joo saan syödä kaikkia ruokia, kunhan en ota liian isoja annoksia.”(1)</p>	<p>kaikkia ruokia saa syödä</p>	<p>Syöminen</p>	
<p>” Välillä haluan ottaa vähemmän, se saisi olla sillee, ku sit taas, tulee aikoja jolloin, syön vähän enemmän.”(2)</p>	<p>Välillä haluaa syödä vähemmän ja välillä enemmän.</p>		
<p>” Saan syödä mitä vaan, mutta siinä tiskillä on niin paljon hyvää ruokaa, ettei kaikkee pysty</p>	<p>Kaikkea saa syödä, tarjolla on paljon hyvää ruokaa.</p>		

millään syömään.”(9)			
“Kahvia tarttis saada vielä keittää illalla, vaikka patja voikin siinä yöllä hieman kastua.”(6)	Kahvia pitäisi saada keittää vielä illalla.		
“No se on vähä...jäänyt...mut ei oo pakko mennä suihkuun vaik siit ohjaajat vähä valittaaki.”(6)	Hygienian hoito vähän jäänyt.	Hygienian hoito	
”Saan kunhan muistan joka päivä käydä pesuilla, etten löyhkää kuin härski sardiini.”(1)	Pitää muistaa käydä pesuilla.		
“Juu saan, mut välillä ohjaajat valittaa, jos tuun kalsareilla tonne sohvalle.”(3)	Kalsareilla ei saa mennä yleisiin tiloihin.	Pukeutuminen	
”No mun mielestä ei ainakaan kukaan tuu sanomaan, et ota toi paita pois,	Saa pitää sellaisia vaatteita kuin haluaa.		

ettei tommosta saa pitää.”(6)			
”Saan, öisin saan rauhassa nukkua, kun sääntö on, että öisin ei saa asukaskavereita häiritä, eikä saa yöllä pomppia käytävillä kuin aropupu vaan saan rauhassa levätä koko yön.”(1)	Yöllä ei saa häiritä asukaskavereita.	Nukkuminen	
”Saan nukkua aina kun haluan, yleensä ruuan päälle otan tirsat.”(9)	Nukkua saa, myös päivällä.		
”Ei oikeestaan oo, joskus kauan sitten oli netti kiinni aina välillä ”(7)	Netti oli kauan sitten kiinni välillä.	Netti	Asiat, joita rajoitetaan
”Ei oo mitään muuta kuin se veden juominen, se on ainoa rajoitus mikä mulla on ollu.(4) Onko sinulle kerrottu miksi sinulla on sellainen?	Veden juomista on rajoitettu terveydellisistä syistä.	Veden juominen	

<p>”Juu on kerrottu, mulla on se hypotassiumia.”(4)</p>			
<p>”No on vessan- kahva välillä pois, olen vesiholisti, sen takia, etten joisi itteeni hengiltä.”(1)</p> <p>Onko se sun mielestä oikein vai väärin? Onko sulta kysytty siihen lupa?</p> <p>”On ja mulle on perusteltu, että minkä takia ja mä ite ymmärrän et se on mun etuni.”(1)</p>			
<p>”Joo en saa pelata pelikoneilla.”(2)</p> <p>Tarkennatko vielä, onko sinulle tehty jotain toimenpiteitä, ettet pelaisi?</p> <p>”Joo..yritetty kannustaa, että en pelaisi ja sovittu että saan enemmän viikkorahaa, siis jos en pelaa.”(2)</p>			
		<p>Hiljainen tunti</p>	

”No ei mut kylille ei saa mennä hiljaisella, sitä mää en oikein ymmärrä et sitä rajoitetaan.”(6)			
--	--	--	--

LIITE 5

ALUSTAVA KIRJALLISUUSKATSAUS

Tutkimuksen nimi, tekijä, vuosi	Ketä tutkittu, kuinka monta osallistui	Mitä tutkittu	Mitä tuloksia
Itsemääräämisoikeus psykiatrisessa laitoshoidossa potilaiden itsensä kuvaamana, Netta Mursu, 2012	Haastateltavat kerättiin hyvän mielen talon ilmoitustaulun kautta, psykiatrisessa laitoshoidossa olleiden potilaiden kuvaamana. Haastatteluun osallistui kolme henkilöä.	Potilaan itsemääräämisoikeutta psykiatrisella osastolla.	Jokapäiväisissä toiminnoissa kuten nukkuminen, syöminen ja peseytyminen itsemääräämisoikeus toteutui, joku koki ettei itsemääräämisoikeutta ollut olleenkaan.
Mielenterveyskuntoutujien itsemääräämisoikeus: Viidakkokujan asukkaiden kokemana, Iina Tuukkanen, Saara Pynnönen, 2011	Tutkimus oli vantaalaisille mielenterveyskuntoutujille tarkoitettu, haastattelu tehtiin kahdeksalle asukkaalle. Haastateltavista miehiä oli viisi ja naisia kolme.	Mielenterveyskuntoutujien kokemuksia itsemääräämisoikeudesta	Pääasiassa Itsemääräämisoikeus toteutui Viidakkokujalla hyvin, haastateltavat saavat päättää omista asioistaan. Haastatteluista nousi esiin erityisesti se, että Viidakkokujan asukkaat saavat tulla ja mennä omilla ehdoiltaan ja kutsua vieraita kylään,

<p>Joel Holmroosin ja Pirkko Kullalahden opinnäytetyö Itsemääräämisoikeus ja vallankäytön ilmentymät mielenterveyskuntoutujan arjessa Laurean Ammattikorkeakoulusta kesäkuussa 2017.</p>	<p>Tutkimukseen osallistui tutkimuksessa haastateltiin kuutta kuntoutujaa ja kolme ohjaajaa.</p>	<p>Itsemääräämisoikeuden ja vallankäytön ilmentymistä mielenterveyskuntoutujien arjessa.</p>	<p>Suurin osa kuntoutujista koki saavansa tehdä päätöksiä itsenäisesti, mutta tarpeen tullen saavansa myös apua päätöksentekoon. Kuntoutujien mielestä ohjaajat käyttivät valtaa arjessa.</p>
--	--	--	---

Tietokanta	hakusanat	tulokset	hyväksytyt
Google Scholar	itsemääräämisoikeuden toteutuminen mielenterveys yksikössä	11	4
Doria	itsemääräämisoikeuden toteutuminen	50	2
Julkari	itsemääräämisoikeuden toteutuminen	149	8
Melinda	itsemääräämisoikeuden toteutuminen	19	5